

TÜRKİYE'DE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MEVZUATININ OLUŞUMUNDA

ILO VE AB NORMLARININ ETKİSİ

THE ROLE OF ILO AND EU ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN TURKEY

Yrd. Doç. Dr. Serdar ORHAN

Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü,
Sakarya, sorhan@sakarya.edu.tr, Sakarya/TÜRKİYE

ÖZ

Bu çalışmada ILO ve AB'nin İSG ile ilgili çıkarmış oldukları sözleşme ve direktifler ele alınarak, Türkiye'nin yasal mevzuatında yer alan mevcut ILO sözleşmeleri ve AB direktifleri karşılaştırılıp incelenmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin yasal İSG mevzuatı içerisinde kabul etmiş olduğu 6331 sayılı yeni İSG yasası ele alınmıştır. 6331 sayılı İSG yasasının, ILO ve AB normlarına uygunluğu hususunda bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda kabul edilen sözleşme ve direktiflerin hayata geçirilmesinde bazı eksiklikler tespit edilmiş olup, bu eksikliklerin giderilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: ILO, AB, İSG, Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği

ABSTRACT

Compared with existing ILO Conventions and EU Directives included in Turkey's legal and legislation were examined, situated in Turkey's legislation existing ILO conventions and EU directives have been compared and analyzed. New OHS legislation OHS Act No. 6331 adopted in Turkey are examined. No. 6331 OHS laws, compliance with ILO and EU norms, some assessments were made in the matter. Made this assessment have been identified some shortcomings in the implementation of agreements and directives adopted as a result, proposals have been made to remedy the deficiencies.

Keywords: ILO, EU, OHS, Occupational Health and Safety in Turkey

1. GİRİŞ

I. ve II. Dünya Savaşlarından sonra dünya üzerinde meydana gelen tahribatlarla birlikte, uluslararası düzenleyici kuruluşlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda kurulan kuruluşlardan birisi de ILO'dur. ILO, uluslararası kuruluşların arasında çalışma hayatını düzenleyici rolüyle görev yapmaktadır. Çalışma hayatını düzenlenmesi bakımından çok önemli ve hassas bir yere sahip olan ILO, aynı zamanda İSG faaliyetleriyle de yakından ilgilenmektedir. Nitekim ILO, kuruluşunun ilk yılından itibaren çalışma hayatını düzenleyici kararları aldığı ilk sözleşmesinde dahi İSG politikalarına önem vermiş ve çalışma hayatını düzenleyici rolü bağlamında en çok sözleşme ve tavsiye kararlarını bu alanla ilgili olarak imzalamıştır. ILO, çalışma hayatını düzenleme misyonu içerisinde İSG alanını temel bir konumda tutmaktadır. ILO'nun İSG konusuyla ilgili almış olduğu kararlar ve düzenlemeler ülkeler açısından rol model özelliği taşımaktadır. Bunun en açık örneği olarak, günümüzde birçok ülkede yer alan çalışma kurallarının ILO'nun çıkardığı düzenlemelerle benzer özelliklere sahip olması gösterilebilir. Özellikle AB'nin İSG alanında belirlemiş olduğu temel düzenlemelerin kaynağını ILO oluşturmaktadır.

Diğer yandan II. Dünya Savaşından sonra Avrupa'da bozulan düzenin yeniden kurulması amacıyla ekonomik ve sosyal yönden birliktelik kurulma ihtiyacı doğmuştur. Birliğin ilk yıllarında kuruluş amacı tamamen ekonomik nedenler olması hasebiyle 1951 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuş ve günümüz Avrupa Birliği'nin (AB) temelleri atılmıştır. AB, kuruluş amacı bakımından ilk yıllarında ekonomik bir topluluk olarak görev üstlenmesi sebebiyle en fazla politikayı çalışma hayatı üzerinde üretmiştir. Bu bakımdan AB ilk yıllarında çalışma hayatını düzenleyici faaliyetler üzerinde yoğunlaşarak İSG politikalarına da ağırlık verme durumunda kalmıştır. AB ilerleyen yıllarda İSG politikalarına daha fazla ağırlık vererek dar anlamdaki İSG anlayışını sadece çalışma hayatı için değil toplumun tüm kesimi için uygulayarak, geniş manada bir İSG politikası üretmeye çalışmıştır. Bu bakımdan, günümüzde dahi AB'de en çok düzenlenen ve üzerinde durulan konulardan birisi İSG'dir.

Türkiye'de ise İSG alanının temel süreci 1990'lı yılların sonlarına doğru gelişme göstermeye başlamıştır. Bu gelişmenin en büyük sebebi, Türkiye'nin AB'ye olan üyelik ve müzakere görüşmelerinde yaşanan olumlu ilişkilerin birçok konuda olduğu gibi İSG konusuna da yansımalarıdır. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren İSG alanında büyük gelişmeler yaşanmaya başlamış, bu gelişmeler neticesinde ILO'nun İSG'ye ilişkin birçok düzenlemesi kabul edilmiştir. Ayrıca 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile kapsamlı bir mevzuat düzenlenmiştir.

Bu çalışmada, İSG politikaları açısından önemli iki kuruluş olan ILO ve AB'nin tarihsel gelişimine ve bu süreç içerisinde İSG politikalarının gelişimine değinerek, bu iki uluslararası kuruluşun İSG politikaları açısından Türkiye üzerindeki rolleri değerlendirilecektir.

Çalışmanın sonucunda ise ILO ve AB'nin belirlemiş olduğu İSG politikalarına Türkiye'nin uyumluluk süreci ve İSG eksiklikleri ele alınarak tavsiyeler verilip genel değerlendirmeler yapılacaktır.

2. ILO'NUN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ALANINA İLİŞKİN POLİTİKALARI

Almanya ile itilaf devletleri arasında 1919 yılında imzalanmış olan Versay Antlaşması (ve diğer barış antlaşmaları) ile birlikte Birinci Dünya Savaşı sona ermiş, Versay Antlaşması ile Milletler Cemiyeti ve onun ilk uzmanlık örgütü olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kurulmuştur (Gülmez, 2008: 69). Versay Barış Antlaşması'nın on üçüncü bölümü, aynı zamanda ILO'nun Anayasası olup, evrensel ve sürekli (kalıcı) bir barışın ancak sosyal adalet temeli üzerine inşa edilebileceği yaklaşımını dile getirmektedir (Alper ve Kaya, 1995: 18-20). Günümüz itibariyle 187 dünya ülkesinin üye olduğu ILO, uluslararası alanda sosyal adaletin gerçekleştirilmesini ve çalışma hayatına ilişkin hakların iyileştirilmesini kendisine görev edinmiş bir Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmektedir (Selek Öz, 2013: 151).

ILO, kuruluşundan bu yana çalışma hayatı ile ilgili her konuda sözleşme ve tavsiye kararları çıkararak uluslararası çalışma mevzuatının oluşumuna ve uygulanmasına büyük katkı sağlamaktadır. ILO sözleşmelerinin üye devletler tarafından onaylandıktan sonra bağlayıcı bir niteliği bulunmakta, tavsiye kararlarının ise böyle bir niteliği bulunmamaktadır. ILO üyesi devletler Uluslararası Çalışma Konferansı'nda kabul edilen bir ILO sözleşmesini en geç 1 yıl içinde yasama organlarına aynen götürmekle yükümlüdürler. Bu süre özel durumlarda en çok 18 aya kadar uzatılabilir. Sözleşmeyi onaylayan devletlerin ulusal mevzuatlarını sözleşme hükümleri doğrultusunda gecikmeksizin düzenlenmesi bu onay süreci kapsamında irdelenir (Tokol, 2013: 34-35). ILO'ya üye olan devletler onaylamış oldukları sözleşmelere uymadıkları zaman özel paragrafa (kara liste) alınırlar. Bu durum herhangi bir maddi yaptırım içermemektedir. Ancak bu durumun uluslararası medyada basılı ve görsel olarak dile getirilmesi özel paragrafa alınan ülkeler için uluslararası saygınlık, imaj ve prestij kaybı açısından psikolojik bir baskı oluşturmaktadır (Selek Öz, 2013: 164).

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) ILO'nun en önem verdiği alanların başında gelmektedir. Gerçekten de daha kuruluşunda ILO 1919 yılında düzenlemiş olduğu ilk oturumda, çalışma saatleri, çalışma yaşı, kadınların ve gençlerin gece çalışması ile ilgili konularda yaptığı düzenlemeleri İSG'yi tehlikeye attığı gerekçesiyle yapmıştır (Karabulut, 2012: 3). Yine ILO'nun günümüze değin hazırlamış olduğu 189 sözleşmenin 148'ini ve 202 tavsiye kararının 156'sını doğrudan ve dolaylı olarak İSG ile ilişkilendirmek mümkündür (Kılıkış, 2014: 33).

ILO ayrıca düzenli olarak her sene iş kazaları ile ilgili rapor oluşturmakta olup, bu raporlar doğrultusunda İSG alanında yapılması gereken düzenlemeleri üye devletlere tavsiye niteliğinde sunmaktadır. ILO, çalışma hayatının diğer alanlarında olduğu gibi İSG ile ilgili olarak yoğun şekilde düzenli şekilde yayımlar yapmakta ve istatistiksel veriler yayınlamaktadır. Ayrıca Mesleki Güvenlik ve Sağlık Ansiklopedisi adıyla yıllık olarak yayınladığı iş kazaları istatistikleri bu alandaki önemli yayınları arasında yer almaktadır (ILO, 106th Session,2017).

ILO'nun hazırlamış olduğu 2017 raporu doğrultusunda, yaklaşık her 15 saniyede bir iş kazası gerçekleşmektedir. Bu durumun getirdiği bir sonuç olarak, her gün yaklaşık 6300 çalışan ölümcül iş kazalarına maruz kalmakta ya da uzun süreli meslek hastalığına yakalanmaktadır. Ayrıca her yıl 2,3 milyon çalışan iş kazalarından dolayı hayatını kaybetmektedir. Dahası 313 milyonun üzerinde insan ölümcül olmayan iş kazalarına maruz kalmakta ve bununla bağlantılı olarak her gün 860,000 insan iş kazalarından dolayı yaralanmaktadır. (ILO, 106th Session,2017)

2.1. Türkiye-ILO İlişkilerinin İSG Açısından Değerlendirilmesi

Türkiye 9 Temmuz 1932'de Milletler Cemiyeti'ne üye olmakla birlikte otomatik olarak ILO'ya da üye olmuştur. Türkiye'nin ILO'ya üyelik sonrasında dönemi üçe ayırarak incelemek ikili ilişkilerin daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Türkiye'nin ILO'ya üyeliğini gerçekleştirdiği yılın devamı ve ilk dönem olarak 1932-1946, ikinci dönem olarak 1946- 1980, üçüncü dönem olarak 1946-2000 ve sonra olarak 2000 ve sonrası döneme ayırmak gelişmeleri daha sağlıklı yorumlayabilme imkânı sunacaktır.

1932-1946 döneminde Türkiye'de işçi ve işveren örgütlerine yönelik yasaklar ve kısıtlamalar ILO ile ilişkilerin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Hatta bu dönemde Türkiye Uluslararası Çalışma Konferanslarına sadece hükümet delegeleri ile katılmış ve sadece bir ILO sözleşmesi onaylamıştır.

İkinci dönem olarak ele alacağımız 1946-2000, 1946'dan itibaren Türkiye'deki demokratikleşme çabaları neticesinde ILO ile ilişkiler yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu dönemden itibaren sadece ILO sözleşmeleri açısından değil, teknik işbirliği faaliyetleri açısından da önemli gelişmeler yaşanmıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi nedeniyle ILO ile ilişkiler 1990'lı yıllara kadar kopma noktasına gelmiştir (Tokol, 2013: 65-68).

2000'li yılların başında ise özellikle AB'ye girme çabaları nedeniyle ILO sözleşmeleri artan bir şekilde onaylanmaya başlanmıştır. Günümüzde Türkiye, 189 ILO sözleşmesinin 59 tanesini imzalamıştır. Türkiye aynı zamanda G-20 ülkeleri arasında ILO'nun sekiz temel sözleşmesinin tamamını onaylamış on ülkeden birisi durumundadır (TİSK, 2011).

Türkiye-ILO ilişkilerine İSG açısından bakacak olursak, Türkiye ILO tarafından hazırlanmış doğrudan İSG ile ilgili on dört sözleşme ve protokolden sadece altı tanesini onaylamıştır. Bunlardan üç tanesi İSG alanında temel nitelikte sayılan 1960 tarihli ve 115 sayılı Radyasyondan Korunma Sözleşmesi, 1981 tarihli ve 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi ile 1985 tarihli ve 161 sayılı İş Sağlığı Hizmetleri sözleşmesidir (MMO Oda Raporu, 2012). Türkiye, ILO'nun İSG temel sözleşmeleri arasında saydığı 155 ve 161 sayılı sözleşmeleri ise ancak 2005 yılında onaylayabilmiştir. 2015 yılına kadar ise madencilik ve inşaat sektöründeki ILO sözleşmelerini kabul etmemiştir. Türkiye, Nisan 2014 yılında yaşanan Soma Maden kazasından sonra özellikle başta maden ve inşaat sektörleri olmak üzere İSG'nin geliştirilmesi yollarına başvurmuştur. Meydana gelen maden faciasından sonra ILO, Ocak 2015 tarihinde Türkiye'de "*Uluslararası Çalışma Standartlarına Uyulması Yoluyla Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi*" üzerine

teknik bir yardım projesi başlatmıştır (www.ilo.org). Projede yapılan çalışmalar neticesinde 23 Mart 2015 tarihinde 167 ve 176 nolu sözleşmeleri kabul eden Türkiye bu konudaki eksikliklerini maalesef büyük bir tecrübe edinerek gidermek zorunda kalmıştır. 1988 tarihli 167 sayılı *İnşaat İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Sözleşmesi* ile 1995 tarihli 176 sayılı *Madenlerde Sağlık ve Güvenlik Sözleşmesini* Mart 2015’de, 2006 tarihli 187 sayılı *İş Sağlığı ve Güvenliğini Teşvik Sözleşmesini* ise Şubat 2014’te kabul etmiştir. Ancak 2001 tarihli 184 sayılı *Tarımda Sağlık ve Güvenlik Sözleşmesi* onaylamadığı sözleşmeler arasındadır.

Ülkemiz iş kazaları ve meslek hastalıklarının en çok görüldüğü inşaat ve madencilik sektöründeki sözleşmeleri geç de olsa kabul etmiş, fakat iş kazalarının yoğun olarak yaşandığı diğer bir sektör olan tarımsal alandaki ILO sözleşmesini hala onaylamamıştır. Bu anlamda Türkiye’nin temel bir insan hakkı olan iş sağlığı ve güvenliği hakkı kapsamında ILO’nun geri kalan sözleşmelerini onaylaması gerekmektedir (MMO Oda Raporu, 2012).

3. AB’NİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ALANINA İLİŞKİN POLİTİKALARI

AB’nin temelleri 1951 yılında Paris Antlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’nun (AKÇT) kurulması ile atılmıştır. 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM), 1968 yılında Brüksel Antlaşması ile Avrupa Topluluğu (AT), 1992 yılında Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği (AB) kurulmuştur.

Avrupa’da İSG’ye yönelik çalışmaların kökeni AB’nin kuruluşundan çok daha öncelere dayanmaktadır. Özellikle 17. Yüzyılda yaşayan ve İSG konusunda önemli çalışmalara sahip olan İtalyan bilim adamı Berdardino Ramazzini, Avrupa’da İSG bilincinin oluşmasına öncülük etmiştir (Selek, 2016: 13).

AB’de iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları, birliğin başlangıçta ekonomik amaçlı kurulmasından dolayı, demir-çelik ve kömür endüstrisinde çalışan işçilere yönelik düzenlemelerle başlamıştır. AB’nin kuruluşuna ilişkin bu hedef doğrultusunda birlik içerisinde çıkarılan birçok tüzük, tavsiye kararı ve direktif İSG’ye yönelik oluşturulmuştur ve AB’de İSG konusu en hızlı şekilde gelişen ve en detaylı olarak düzenlenen alanlardan birisi haline gelmiştir (Kılıkış, 2014:33). Ayrıca AB içerisinde yer alan işçilerin, serbest dolaşım hakkına sahip olması birliğe üye ülkelerin İSG konusunda asgari standartlar belirlemesini zorunlu kılmış ve İSG konusu, Avrupa Birliği Hukuku açısından en fazla önem verilmesi gereken alanlardan birisi olmuştur (Sümer, 2017: 24). 1951 Paris Antlaşması kömür ve demir-çelik sektöründe çalışan işçilerin iş kazalarına karşı korunmalarına yönelik bir takım düzenlemeler getirmiştir. AKÇT’nin kuruluş amaçları arasında, kömür madenlerinde patlama veya yangın şeklinde ortaya çıkan kazaların azaltılması da yer almaktadır. İlerleyen yıllarda, kömür madenlerine ilişkin alınan tedbirler diğer maden endüstrileri için de benimsenerek yaygınlaştırılmıştır.

1957 Roma Antlaşması ile AET’nin yanı sıra EURATOM kurulmuş, nükleer santrallerin güvenli duruma getirilmesi, çalışan kişilerin ve halkın sağlık ve güvenliğinin korunması çabaları sürdürülmüştür. Roma Antlaşması’nın “Sosyal Hükümler” başlıklı bölümünde yer alan 117. maddesinde, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Roma Antlaşmasıyla İSG konusunda alınan diğer bir karar ise, üye ülkelerin, başka bir üye ülke malını kendi İSG normlarına uygun olmadığı gerekçesi ile reddedebilme hakkına sahip olmasıdır (Baloğlu, 2012: 21).

1972 yılındaki Paris Zirvesi, AB’de ekonomik birlik özelliğinden sosyal bir birliğe dönüşüm sürecine geçilmesinin temellerini atmıştır. Bu dönemde sosyal politikaya ayrıcalık tanınırken, tam istihdama ulaşılması, işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kadın ve erkeklere iş hayatında eşit fırsatlar verilmesi, işçilerin işletme içinde kazanılmış haklarının korunması, toplu işten çıkarmalara karşı işçilerin korunması ve işçilerin yönetime katılması gibi konuları ele alınmıştır. Bunun yanında İSG alanında girişimlerin başlatılması tartışmaya açılmıştır. 1974 yılında ilk sosyal eylem planının yapılması kararlaştırılmış ve İSG anlamında işçilerin yönetime katılması kararı

alınmıştır (Hermans, 2001: 36). Alınan karar sonrasında eylem planı uygulanmaya çalışılmış ancak dönemin şartları gereği (OPEC Petrol krizi, Arap-İsrail Savaşları vs.) yaşanan ekonomik kriz sonucunda, alınan kararların işsizliği arttıracığı ve ekonomiye ağır bir yük getireceği gerekçesiyle yaklaşık 10 yıllık bir sekteye uğramıştır.

1987 tarihli Tek Senet'i takiben 1989 yılında kabul edilen "Sosyal Şart" (Avrupa Topluluğu Temel Sosyal Haklar Şartı) ile İş Sağlığı ve Güvenliği alanında önemli adımlar atılmıştır. Avrupa Tek Senedi ve Sosyal Şart ile beraber, İSG alanında en önemli direktif olan 89/391/EEC sayılı "Çerçeve Direktif" çıkartılmıştır. Bu Direktif, özellikle İSG alanına "önleyicilik" ve "ortak sorumluluk" gibi ilkeleri getirmiştir (Akın, 2004: 54). Çerçeve Sözleşmeyle birlikte AB'de İSG'nin temel ve asgari ilkeleri belirlenmiştir. Çerçeve Sözleşme işverene de İSG alanında belirli sorumluluklar yüklemiştir. Bunlar; işçileri bilgilendirme yükümlülüğü, işçilere eğitim verme yükümlülüğü ve işverenin, genel manada çalışanların işyerinde maruz kaldıkları mesleki riskleri engelleyerek sağlık ve güvenliklerini koruma yükümlülüğüdür. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Çerçeve Sözleşme için AB'nin İSG anlamında temelini oluşturan sözleşme diyebiliriz. İSG Çerçeve Direktifi (1989/391/EEC), AB'nin İSG'ye dair izlediği katılımcı politikaların özeti şeklindedir. Çerçeve Direktif, İSG yönetimi üzerinde çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır ve işyerlerinde çalışan kişilerin sağlık ve güvenliğinin geliştirilmesini teşvik edecek önlemleri belirlemektedir. Ayrıca çerçeve direktif, iş sağlığı ve güvenliğinde kendi dönemine kadar çıkartılmış en temel direktif olmakla birlikte yüksek seviyede koruma sağlayan en geniş kanunun öncüsü sayılabilir. Çerçeve direktiften sonra iş sağlığı ve güvenliği alanında çıkartılmış tüm sözleşme metinleri, çerçeve direktif baz alınarak çıkartılmıştır.

Avrupa Birliği, iş sağlığı ve güvenliği politikalarının ve Çerçeve Direktifin uygulamaya geçirilmesini destekleyen, ulusal stratejilerde ve uzun süreli programlarda, İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konuların genel işletme yönetimiyle bütünleştirilmesi, işletme düzeyinde uygulanabilecek en önemli önleyici tedbirlerden biri olarak görülmektedir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde risk değerlendirmesi ve iş sağlığı ve güvenliği yönetimini destekleyecek araçların geliştirilmesine ve teşvik edilmesine yönelik çok sayıda program mevcuttur. (İSGİP, 2011).

Avrupa Komisyonu'nun Lüksemburg'daki yıllık toplantı önerisi sonucunda 1994 yılında 2062/94 sayılı Tüzük kararı ile *Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (EU-OSHA)* kurulmuştur. Ajansın görevleri, işte güvenliğin sağlanması, hijyenik önlemler alınması ve koruyucu sağlık hizmetlerinin verilmesinin yanında iş sağlığı ve güvenliği hakkında teknik, bilimsel ve ekonomik bilgi toplamak ve bu bilgileri birlik organlarına, üye ülkelere ve diğer ilgili taraflara duyurmak amacıyla faaliyette bulunmaktadır (European Communities, 1997).

Avrupa iş sağlığı ve güvenliği ajansı son yıllarda İSG alanında birçok proje gerçekleştirmektedir. Bu projeler, küçük ve orta ölçekli işletmelerin risk değerlendirmelerinin yapılmasını ve yönetilmesini amaçlayan (OİRA) projesi, büyük ölçekli ya da risk oranı yüksek olan işyerlerinin güvenliği ve sağlığının korunması ve bu konuda bilinçlenme için kısa film (NAPO) projesi ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ortak ve güvenilir bir ansiklopedi oluşturulması ve yayılması amacıyla (OSHwiki) projesi yapılan projelerden bazılarıdır. Bunun yanında günümüzde Avrupa iş sağlığı ve güvenliği ajansı teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan birçok yeni mesleğin oluşturabileceği yeni risklerin önlenmesi ve risklerinin azaltılması üzerine araştırmalarını sürdürmektedir ve bu sorun için "Foresight Projects" (Öngörü Projeleri) adıyla İSG alanında gözden kaçırılan ya da yeni ortaya çıkan riskleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapmaktadır (osha.europa.eu).

Avrupa iş sağlığı ve güvenliği ajansı (OSHA), AB'nin geleceğe yönelik belirlemiş olduğu stratejilere de önemli derecede katkı sağlamaktadır. Özellikle KOBİ'leri kapsayacak şekilde yapılan politikalarda, KOBİ'lerin sektör çapında farkındalığını artırma kampanyaları, belirli sektörlerle yönelik deneyim ve iyi uygulamaların paylaşım yoluyla işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği yönetimi olarak teşvik edilmesi için Avrupa iş sağlığı ve güvenliği ajansı (OSHA) ile birlikte ortak çalışması ve OSHA'ya başvurulması gerekmektedir (osha.europa.eu).

2000 yılında Lizbon'da toplanan Avrupa Konseyinde ise istihdam, ekonomik reform ve sosyal uyumu güçlendirmeye dayanan bir strateji izlenerek, İSG'ye yeni bir bakış açısı kazandırılmıştır. Bunun sonucunda İSG, "kaliteye yatırım" bağlamında yorumlanmaya başlanmıştır. Ayrıca 2000'li yıllarda daha çok iş kazaları üzerinde durulmuş, yaşanan iş kazalarının sebeplerine çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda KOBİ'lerde İSG politikaları üzerine yoğunlaşmıştır (European Commission, 2002: 3).

2005 Avrupa Birliği Konseyi Zirvesi'nde ele alınan Lizbon Stratejisi kapsamında, işyeri sağlık ve güvenliğine ilişkin, 2007–2012 yılları arasında, yeni tehditlerin ele alınacağı ve bunların en alt seviyede tutularak "az kaza–çok verimlilik" ilkesinin yerine getirilmesi şeklinde bir strateji planı izlenilmesi kararı alınmıştır (Aydın, 2005: 9).

Temel olarak 2000'li yıllar AB'de İş kazalarını azaltmak için strateji geliştirme yılları olmuştur ve bu stratejiler geliştirilmeye devam etmektedir.

3.1. AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejileri

AB, istihdam ve ekonomi alanındaki genel perspektifini, 23-24 Mart 2000 tarihinde Portekiz'in ev sahipliğinde, Lizbon şehrinde yapılan Avrupa zirvesinde belirlemiştir. İstihdamın artırılması ve ekonominin yeniden yapılandırılmasının dışında İSG konularına da değinen strateji, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejilerine de temel oluşturmuştur. 2000 yılında yapılan Lizbon Zirve'si AB'nin 2000 yılı sonrasında yapılması planlanan tüm politikaları kapsadığı için 1989 yılında yapmış olan 89/391/EEC sayılı "Çerçeve Direktif" direktifle aynı öneme sahip olduğunu ve AB için ikinci dönüm noktası olduğunu söyleyebiliriz.

Lizbon Zirvesi sonrasında, AB komisyonu tarafından belirli yıllar arasında iş sağlığı ve güvenliği alanındaki gelişmeleri takip etmek, yeni risklere karşı önlemler almak ve İSG alanında geleceğe yönelik belirlenen hedefleri yakalamak amacıyla Brüksel'de toplanan AB üyeleri tarafından iş sağlığı ve güvenliğine yönelik stratejiler geliştirilmektedir.

3.1.1. AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejisi: 2002-2006 Dönemi

AB'nin 2000 yılı sonrası yapmış olduğu ilk iş sağlığı ve güvenliği stratejisi olan 2002-2006 dönemi stratejisi, İSG açısından temel unsurların ele alınıp geliştirilmesi üzerine kurgulanmıştır. Özellikle 2000 yılında yapılan Lizbon konseyinde alınan karar neticesinde, daha fazla kaliteli iş yaratma hedefi, birlik içerisinde yer alan işyerlerinin sağlık ve güvenliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmasına neden olmuştur. Bu amaç doğrultusunda AB, "investing quality" yani kaliteye yatırım yapma parolasıyla yola çıkmıştır (Lisbon European Council, 2000).

Lizbon konseyi sonrasında alınan karar neticesinde de görüldüğü gibi kaliteli iş yaratma hedefi, iş sağlığı ve güvenliği açısından Brüksel' de 2002 yılında toplanan komisyonun, 2002-2006 dönemi stratejisi için temel konunun doğrudan bu yönde belirlenmesinde etkili olmuştur. 2002-2006 stratejisi genel olarak 3 amaç üzerine kurgulanmıştır. Bunlardan ilki,

-İş dünyasındaki değişiklikler nedeniyle birçok yeni psiko-sosyal risk türünün ortaya çıkması ve bu risk türlerinin iş kalitesini etkilememesi için önlemler alınması üzerinde durulmuştur.

-İkincisi ise AB içerisinde genel bir risk önleme kültürü oluşturulması amacıyla tüm sosyal aktörlerin birlik içerisinde hareket ederek ortak çalışmalar yapılması kararlaştırılmıştır.

-Üçüncü ve son hedef olarak ise İSG politikalarında yaşanacak olan maliyetlerin en aza indirilmesi üzerinde karar alınmıştır (European Commission, 2002: 3).

3.1.2. AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejisi: 2007-2013 Dönemi

2007-2013 arası dönemde iş sağlığı ve güvenliği politikası olarak sürdürülebilir iş türlerinde "İş kazalarının %25 azaltılması" hedeflenmiştir ve bu hedef stratejinin temel amacı olarak belirlenmiştir (European Union Law, 2013; 5). Bu amaca ulaşabilmek için izlenen strateji ile hem

Avrupa Birliği hem de birlik dışındaki ülkeler düzeyinde aşağıdaki temel konularda yürütülmesi gereken bir dizi faaliyet belirlemiştir:

- Her bir üye devletin özel durumuna uyarlanmış ulusal stratejilerin teşvik edilmesi
- Mevcut mevzuatın iyileştirilmesi ve sadeleştirilmesi,
- İyi uygulamaların paylaşımı, farkındalık artırma kampanyaları ve daha iyi bilgi ve eğitim verilmesi gibi yasal bağlayıcılığı bulunmayan araçlarla AB mevzuatının daha iyi uygulanması
- Ulusal stratejilerde, en çok etkilenen sektörlerin ve işletmelerin hedeflenmesi ve iş kazalarıyla meslek hastalıklarının azaltılması için ulusal hedefler ortaya konulması,
- Daha fazla araştırma, bilgi paylaşımı ve uygulama ile yeni ortaya çıkan ve acil önlem gerektiren risklerin daha iyi tanımlanması, değerlendirilmesi ve kontrolünün sağlanması,
- İş Sağlığı ve Güvenliğinin, eğitim, halk sağlığı, araştırma gibi diğer ulusal ve AB politika alanlarına da yayılması
- Davranış değişikliği oluşturulması ve önleyici kültürün geliştirilmesi (www.ec.europa.eu).

Ayrıca gelişen teknolojiyle birlikte geçmiş dönemlerde tehlikeli sayılan birçok çalışma tipinin yeni teknolojik imkânlar sayesinde, fiziksel olarak maruz kalınan tehlikeleri azalttığı vurgulanmıştır. Öte yandan 20 yıl öncesine göre, neredeyse hiç bilinmeyen ya da bilinmediği için ihmal edilen, nanoteknolojik parçacıklar, yeni kimyasal maddeler ve işyerinde artan stres gibi risklerin ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Bunun gibi yeni risk türleri 2007-2013 stratejisinin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır (European Union Law,2013; 6).Komisyonun 2013 yılında yayınlamış olduğu strateji değerlendirme raporuna göre ise, 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik krizin iş piyasalarındaki İSG uygulamalarına ve istatistiklerine olumlu etki yaptığı belirtilmektedir. Raporda, bu sonucun çıkmasının birçok sebebi olacağı belirtilmesine rağmen temel olarak iki görüş üzerinde daha çok durulmuştur. Bunlardan birincisi, kriz dönemlerinde maliyetleri azaltmak için yaşanan küçülme nedeniyle iş piyasasına yapılan yatırımların azalmasına bağlı olarak iş kazalarının azalması. İkincisi ise, yine kriz dönemlerinde birçok işletmenin küçülmeye giderek deneyimsiz çalışanları işten çıkarmasına bağlı olarak iş kazalarının azalması olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda raporda, kriz döneminde yaşanan maliyet kısıtlamasının İSG yatırımlarını da olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır (European Union Law,2013; 6).

3.1.3. AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejisi: 2014-2020 Dönemi

Lizbon stratejisinin devamı niteliğinde kabul edilebilecek “Avrupa 2020” stratejisi, paralel şekilde İSG ile ilgili stratejiler için de bir temel oluşturmaktadır. Bundan önceki 2007-2013 stratejisinde belirlenmiş olan hedeflerin bazılarında ulaşılmış olsa da birçok konuda hala istenilen seviyeye gelinmemiştir. Bununla ilgili olarak 2007-2013 stratejisinin genel değerlendirmesine baktığımız zaman özellikle KOBİ’lerin İSG alanında yeterince önlem almadığı gibi iş kazalarının azaltılması noktasında istatistiksel açıdan istenilen seviyeye gelinmediği görülmektedir. Bununla birlikte AB’de İSG hizmetleri veren ulusal birimlerin uluslararası birimlerle koordinasyon eksiliği ve birlik içindeki sosyal tarafların istatistik ve veri konusunda uyum eksikleri olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca değerlendirme raporunda her ne kadar 2007-2013 İSG stratejisi hedefine yaklaşırsa da AB içerisinde halen her yıl 4000’den fazla işçi iş kazalarından dolayı ölmekte olduğu ve 3 milyondan fazla işçinin ciddi iş kazalarına maruz kaldığı belirtilmektedir. Buna ek olarak işçilerin %24,2’nin sağlık ve emniyetlerinin yaptığı işlerden dolayı risk altında olduğu, %25’nin ise çalıştığı işin sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu belirtilmektedir (European Commission, 2014; 4).

İş kazalarının maliyetleri konusunda ise; sadece Almanya’da 460 milyon gün hastalık izninden dolayı kayıp yaşanmakta ve bu kaybın GSMH’ nin %3,1 ne tekabül ettiği belirtilmiştir. İngiltere’ de ise bu miktarın yaklaşık 2381 milyon £ olduğu ifade edilmektedir (European Commission, 2014; 4).

Bu veriler ele alındığında, 2014-2020 stratejisi temel olarak bu eksikliklerin giderilmesi üzerine şekillendiği söylenebilir. Bu amaç doğrultusunda AB 2020 stratejisi için 7 temel hedef belirlemiştir. Bunlar;

- Ulusal Stratejilerin daha da geliştirilmesi,
- Özellikle KOBİ'ler için İSG politikalarına daha kolay uyum sağlaması için mevzuatın kolaylaştırılması,
- Birliğe üye olan devletlerin İSG mevzuatlarını daha iyi uygulaması,
- Birliğin mevcut İSG mevzuatının kolaylaştırılması,
- İş gücünün yaşlanmasına, ortaya çıkan yeni risklere ve meslek hastalıklarına karşı önlem alınmasına,
- İstatiksel veri toplama işlerinin geliştirilmesi ve bilgi veri tabanının genişletilmesi,
- İSG konusunda birlik içindeki ulusal kuruluşlarla uluslararası örgütlerin koordineli bir şekilde çalışmasının geliştirilmesi hedeflenmektedir (European Commission, 2014; 7-11).

Konferansta ayrıca,

-“Sürdürülebilir iş” in arttığı ancak daha az kişinin iş yaşam dengesini iyi olarak nitelendirdiği, yüksek düzeyde strese yol açan iş yükünün ve çalışma sürelerinin artışının işin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyeceği, psikososyal risklerin azaltılması yönünde çalışmalar yapılması planlanmış,

- İSG' ye verilen önemin “Avrupa 2020” hedefi olan “%75 istihdam” ve “sürdürülebilir iş” hedeflerinin önkoşulu olduğu,

- Çalışanlar için koruyucu ve önleyici hizmetlerin ve bu hizmetlerden yararlanma durumlarında sosyal politika uygulamalarının ve standardizasyonun sağlanması gerektiği, ürün güvenliği alanındaki kontrollerden faydalanılarak mevcut kontrol sisteminin geliştirilmesi gerektiği,

- Yapılan işlerin %20'sinin o işi yapanlar için risk oluşturduğu, iş sağlığı ve güvenliği eylemlerinin kapsamının daraltılmasının aksine genişletilmesi gerektiği,

- İş sağlığı ve güvenliği alanında harekete geçirici en etkili araçların yasal zorunluluklar ve çalışan temsilcilerinin talebi olduğu, önleyici hizmetleri teşvik eden sistemlerin kurulması ancak bunların mevzuatın alternatifi olarak düşünülmemesi gerektiği,

- İş teftiş sisteminde her 10000 çalışana 1 müfettiş düşmesi hedeflenerek, bu durumun, mevzuatın daha etkin uygulanmasına katkı sağlayacağı vurgulanmıştır (European Commission, 2014; 8).

3.2. Türkiye-AB İlişkilerinin İSG Açısından Değerlendirilmesi

Türkiye, 31 Temmuz 1959 tarihinde AET'ye üyelik için başvuru yaparak 'AB' ile ilişkilerini başlatmıştır. Türkiye'nin AB ile üyelik sürecinin durağanlık gösterdiği yıllar olan ve 1980 askeri darbeye başlayan süreçte durma noktasına gelen ilişkiler, 1999 Helsinki Zirvesiyle yeniden canlandırılmaya başlamıştır. 1980-2000 yılları arasında İSG açısından çok fazla bir gelişme kaydedilememesine rağmen 2000'li yıllardan sonra ilişkilerde yaşanan hareketlilik neticesinde Türkiye'nin AB'ye uyum süreci kapsamında İSG ile ilgili çok önemli gelişmeler görülmeye başlamıştır. 2000' den sonra yaşanan bu gelişmeler de AB ile Türkiye arasında devam eden olumsuz sürecin, eskisine nazaran değiştirilerek, yeni bir sürecin başlatılmak istenmesi etkili olmuştur. Yenilenen bu süreç doğrultusunda, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum taahhütlerini içeren Ulusal Program 19 Mart 2001 tarihinde Bakanlar Kurulu'na onaylanmıştır. Ulusal 120 Programın Sosyal Politika ve İstihdam başlıklı bölümünde uyum sağlanması gereken toplam 128 adet AB Müktesebatı bulunurken, bunun 40'nı iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kararlar oluşturmuştur. Uyum süreci kapsamında ele alınan reformlardan ilki iş kanununun yenilenmesiyle başlamıştır. Bu kapsamda 2003 yılında 4857 sayılı iş kanunu çıkarılmış ve bu kanun metninin 5. Bölümü İSG' ye ayrılmıştır. İkinci olarak ise, 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği yasası ile birlikte İSG ile ilgili birçok sözleşme ve direktif kabul edilmiştir.

Türkiye ilk olarak 2004 yılında ILO'nun 155 sayılı direktifini kabul etmiştir. Bu direktifin bir sonucu olarak 8. Beş yıllık kalkınma planları doğrultusunda "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi Yönergesi" hazırlanmıştır. Kurulmuş olan bu Konsey ile birlikte, ilk olarak 2006-2008 yılları arasında ulusal İSG politikası belirlenmiştir. Konseyin oluşturmuş olduğu ilk politika belgesi olan bu metin, AB'nin belirlemiş olduğu 2000 sonrası stratejik hedeflerle benzerlik göstermektedir. Yine yönerge düzeyinde kurulmuş olan ulusal konseyin ikinci politika belgesi 2009-2013 yıllarını kapsamaktadır. İlerleyen süreçte AB direktifleri doğrultusunda İSG'ye yönelik kanunların yeterli olmadığı görülmüş olup 2012 yılında sadece İSG üzerine 6331 sayılı İSG kanunu çıkartılmıştır. Kanunla birlikte 5 şubat 2013 tarihinde 28550 sayılı resmi gazetede yayınlanan kararlar birlikte yönetmelik düzeyinde "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi" kurulmuştur. Konseyin görevleri içerisinde yer alan politika yapma, öneri getirme ve strateji geliştirme gibi sorumluluklar doğrultusunda 2014-2018 yıllarını kapsayan üçüncü ulusal İSG politika belgesi ve eylem planı hazırlanmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye'nin İSG açısından son yıllardaki durumu, yıllık olarak yayınlanan AB ilerleme raporunda şu şekilde ele alınmıştır;

2015 yılında Türkiye, ILO'nun 167 sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesini ve 176 sayılı Maden İş yerlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesini onaylamıştır. Maden kazalarına yönelik daha katı tedbirler içeren, çok tehlikeli iş yerlerinde işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini güçlendirmelerini zorunlu kılan ve iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarını koruyan mevzuat kabul edilmiştir. Rapor doğrultusunda kabul edilmiş olan sözleşmelerde Soma'da yaşanan maden faciasının etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca yine 2014 yılı içerisinde yaşanan inşaat sektöründeki bazı iş kazaları bu sözleşmelerin kabul edilmesinde etkili olmuştur.

Yine rapor doğrultusunda İSG alanında AB müktesebatına uyum sağlamaya çalışan İSG kanununun eksikliklerinin olduğu ve ilerleyen yıllarda bunların düzeltilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2015 AB raporu doğrultusunda diğer bir eksik yön olarak ise iş kazalarında yaşanan ölüm olaylarının oranlarının yüksek olmasıdır. Resmi istatistiklere göre 2013 yılında kazaların, 1.360'ı ölümlü olmak üzere ağırlıklı olarak inşaat sektöründe olmuştur ve toplamda 191.389 iş kazası gerçekleşmiştir. Resmi olmayan rakamlara göre ise can kayıplarının %40'tan daha fazla olduğu belirtilmektedir. (AB İlerleme Raporu, 2015)

Bu bakımdan iş kazalarının raporlanması konusunda daha fazla şeffaflığa ihtiyaç duyulması gerektiği belirlenmiş olup, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının mevcut durumundan daha az raporlandığı ve iş teftişindeki eksikliklerin giderilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Genel olarak ise, iş kazalarının ciddi bir endişe kaynağı olduğu belirtilmiştir.

2016 yılı raporunda ise; İSG ile ilgili olarak, Türkiye'nin bu alandaki müktesebata uyum sağlamasını amaçlayan İSG Kanun'un tam olarak yürürlüğe girmemesinin ve bu kanunun Temmuz 2017'ye ertelenmiş olması eleştirilmiştir. Madencilik sektöründe, kaza risklerini azaltmak için önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi gerektiğinden bahsedilmiş olup, iş kazalarının, ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam ettiği belirtilmiştir. Bunun dışında çocuk işçilerin, ölümcül iş kazalarının kurbanı olduğu belirtilmiştir (AB İlerleme Raporu, 2016).

4. SONUÇ

1932 yılından itibaren ILO'nun üyesi olan kurulduğu ilk andan itibaren ise üyelik için çaba sarf ettiğimiz AB'nin Türk iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevzuatın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. İki büyük uluslararası kuruluşun kanuni düzenlemeleri ve tavsiye kararları ile Türk mevzuatının oluşmasına rağmen Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları ile mücadele noktasında karnesi oldukça kötüdür. Literatürde ki tüm kaynaklar iş kazaları ve meslek hastalıkları noktasında ülkemizin Avrupa'da birinci sırada olduğunu göstermektedir. Bu durumda ülkemiz açısından iş sağlığı ve güvenliği için hukuki mevzuatı düzenlemenin yanında farklı çalışmalara ihtiyaç olduğunun bir göstergesidir.

İş sağlığı ve güvenliğinin tesisi ve düzenlenmesi noktasında en önemli belirleyicisi ülkedeki ekonomik göstergelerdir. Bu ekonomik göstergeler içerisinde ise, kişi başına düşen milli gelir, ülkedeki üretim sistemi, çalışanların bilinç düzeyleri, ekonomik gelişmeler bulunmaktadır.

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte devletçi politikalar kapsamında üretim ve kalkınma da yük kamu kurumlarına kalmıştır. Kamu kurumları da kamu yarı düşünülerek üretim yapıldığından kardan önce farklı faktörler ön plana çıkartılmıştır. Bu durum çalışanlar için verimli olmayan ancak korunaklı bir çalışma bilinci olmasına neden olmuştur. Oysa ki AB ve ILO'nun kurucuları olan ülkelerde sanayi devriminden sonra kalkınma seyri incelendiğinde özel sektör eliyle bir üretim sisteminin kurulduğu görülmektedir. Bu yönüyle tarihi süreçte görülen eksiklikler ve problemler görülerek sonradan hukuki arka planın oluşturulmuştur. Ülkemiz açısından bakıldığında ise gelişmiş ülkelerin 1750'lerden sonra gördüğü pek çok problem 1980'lerden sonra yeni yeni yaşanmaya başlamıştır. Çünkü yeni neo liberal ekonomi politikaların etkisiyle özelleştirme uygulamaları ile kamu istihdamı daralırken, özel sektör gelişimini hızlandırmıştır. Karlılığı birinci öncelikli olarak kabul eden özel sektörün üretim zorlaması biraz da iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini göz arda edilmesine sebep olmuştur. Aynı yıllarda kişi başına düşen milli gelir ve yüksek işsizlik oranları nedeniyle çalışanların iş noktasında birinci önceliğini iş bulmak oluşturmuş ve çalışanlar da iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini göz arda etmişlerdir.

Üretim sistemleri açısından bakıldığında ise, modern üretim sistemi KOBİ'ler üzerine inşa edilmiştir. 1963 yılındaki petrol krizinden sonra krizi aşmak isteyen sanayileşmiş ülkeler KOBİ'ler yardımı ile esnek uzmanlaşmaya gidilerek krizin üstesinden gelmeyi başardılar. Buna paralel olarak istihdam sistemlerini, hukuki mevzuatlarını da yeniden organize ettiler. Bu yeni dönemde iş kazaları ve meslek hastalıkları ile mücadele yöntemleri ve hukuki düzenlemelerde yeni stratejiler geliştirilmeye başladı. Özellikle AB bu konudaki stratejilerinin başlangıcı 1970'lerden başlayan üç aşamalı şekilde gelişmiştir. İlk aşamada kazaların sayılarını azaltıcı tedbirler belirlendi, ikinci aşamada iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerini oluşturması ile hukuki zeminin sağlanması ve son aşamada ise tüm AB ülkeleri için önleyici tedbirler uygulanmaya başlamıştır.

Özellikle AB mevzuatı düzenlenirken üretim sistemine göre KOBİ'ler düşünülerek ayrıca yasal düzenlemeler yapılmış ve iş sağlığı ve güvenliği açısından olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

Ülkemizde de üretimin yükünü KOBİ'ler çekmektedir. Buna paralel olarak iş kazalarının tamamına yakını KOBİ işyerlerinde yaşanmıştır. Ancak iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı düzenlenirken KOBİ'lere yönelik AB'deki gibi farklı düzenlemeler yapılmayarak tek bir yasal düzenleme yapılarak tüm işyerlerine uygulamak amaçlanmıştır. Ayrıca 2012 yılına kadar ülkemizde 50'den az çalışana sahip işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğine yönelik ekstra bir düzenleme de bulunmamaktaydı.

AB ve ILO hukuki düzenlemelerinin etkisiyle 2012 yılında 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu uygulamaya girmiştir. Özellikle kanuni uygulamada işyerlerinin tehlike sınıfı ve büyüklüklerine göre üç farklı uygulamaya geçiş tarihi belirlenmiştir. Ancak KOBİ'lerin uygulamaya geçişine yönelik yürürlük tarihi 2 kez ötelenerek 2020 yılına kadar uzatılmıştır. Bu ötelemelerin arkasında işyerlerinin ekonomik istikrarsızlığı ve iş sağlığı bilincinin yetersizliği yer almaktadır. Bu ötelemeler iş sağlığı ve güvenliği için mücadeledeki yasa koyucunun inandırıcılığını azaltırken aynı zamanda yasa koyucunun düzenlemeleri yaparken ülke gerçeklerini dikkate almadan aceleci bir şekilde davrandığının göstergesidir.

ILO normları ve AB standartlarının Türkiye'de İSG uygulamalarının gelişimine önemli katkıları olmuştur. Türkiye'de İSG uygulamalarının gelişiminin 2000'li yıllara kadar ağırlıklı olarak ILO normları çerçevesinde şekillendiği görülürken, 2000'li yıllardan sonra AB ile uyum süreci kapsamında AB direktifleri doğrultusunda düzenlendiği görülmektedir. AB'nin İSG politikalarını ILO normlarını esas alarak oluşturduğu göz önüne alındığında her iki kuruluşun da doğrudan Türkiye'nin İSG politikalarını etkilediği açıktır. Bu çerçevede 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu bu alanda atılan en önemli adımdır. Her ne kadar kanunun

uygulanmasında önemli aksaklıklar dikkat çekse de, zamanla bu sorunların aşılacağı düşünülmektedir. Bunu aşabilmek için ise ülkedeki mevcut göstergelerinde iyi okunması gerekmektedir. Çünkü iş sağlığı ve güvenliği bilinci ve uygulaması aslında toplum için bir hayat şekli veya kültürünün göstergesidir. Dolayısıyla mevzuat düzenlenirken, ülkedeki eğitim sistemi, ekonomisi, inançları, üretim şekli yanı sıra sosyo-ekonomik özellikleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Bu sayede uzun vadeli ama başarılı sonuç elde edilebilir.

KAYNAKÇA

Akın, L. (2004). İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşyerinin Örgütlenmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara.

Alper, Y., Kaya, P. A. (1995). Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Çalışma Standartları Ezgi Kitabevi Yayınları: Bursa.

Avrupa Birliği'nin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri İyi Uygulamaları, (2011). Türkiye'de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Geliştirilmesi Projesi (İSGİP) Raporları, Ankara.

Aydın, S. (2005). Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası, İKV Yayını, 15 Soruda 15 AB Politikası Serisi, No: 12, 3. Baskı: İstanbul.

Baloğlu, C. (2012). Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EU-OSHA (1997). Annual Report 1996. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (2013). Evaluation of the European Strategy 2007-2012 on health and safety at work., DG Employment, Social Affairs & Inclusion.

European Union Law, Communication from the Commission - Adapting To Change In Work And Society: A New Community Strategy On Health And Safety At Work 2002-2006, COM/2002/0118 Final

Gülmez, M. (2008). Uluslararası Sosyal Politika, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Hatiboğlu Yayınları: Ankara.

Hermans, S.(2001). Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını, İstanbul.

http://ec.europa.eu/employment_social/health_safety/strategies_en.htm

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0343:FIN:EN:PDF> (SWD 2013)

<https://osha.europa.eu/en/about-eu-osha/what-we-do/corporate-strategy-and-work-programmes>.

[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0210_/com_com\(2014\)0210_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0210_/com_com(2014)0210_en.pdf)

http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

<http://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/occupational-safety-and-health/lang--en/index.htm>

https://www.ab.gov.tr/files/5%20Ekim/2015_ilerleme_raporu_tr.pdf

https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf

ILO, (1963). Safety and Health of Workers, ILO, Geneva.

Karabulut, Ö. (2012). Tekstil İş Kollarında İş Sağlığı ve Güvenliği, TEKSİF Eğitim Yayınları: Ankara.

Kılıkş, İ. (2014). İş Sağlığı ve Güvenliği, Dora Yayıncılık: Bursa.

Özen, S. (2004). “Avrupa Birliği’ nin Sosyal Politika Gündemi”, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye, Editör: Turgay Uzun, Serap Özen, Ankara.

Selek Öz, C. (2013). Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika Editörler; Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, Sakarya Yayıncılık: Sakarya.

Selek, H. S. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Temel Konular, Seçkin Yayıncılık: Ankara

Sümer, H. H.(2017). İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, Seçkin Yayıncılık: Ankara

TİSK, (2011). G-20’de Türkiye, Çalışma Standartları Açısından Haksız Rekabete Uđruyor, TİSK İşveren Dergisi Kasım-Aralık.

TMMOB, (2012). Makine Mühendisleri Odası Birliği, İş Sağlığı ve Güvenliği Oda Raporu, Yayın No: MMO/590, Ankara.

Tokol, A. (2013). Uluslararası Sosyal Politika, Dora Yayıncılık: Bursa.